

Uchovávanie genetických zdrojov v repozitóriách

Conservation of genetic resources in repositories

Ing. Miko Marián, CSc.

**Katedra genetiky a šľachtenia rastlín, Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov,
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre**

Abstract: Long term conservation of vegetatively propagated genotypes of fruit-tree species in the frame of program is since 1995 ensured in selected localities of Slovakia by specialized orchards - repositories. In studied period 2002 was maintained 3367 genotypes (including duplications) from total number 10 290 individuals in 8 repositories with acreage 42,2 ha.

Variability of selected seeds characters of service tree (*Sorbus domestica* L.) from seven localities in Slovak republic were studied in years 2001 and 2002.

In different localities number of studied trees varied from 1 to 18 with different mutual distance. In evaluation of seed weight parameters was found average weight of thousand seeds in range from 23,41 g to 29,03 g in 2001 and from 23,34 g to 32,71 g in 2002. Average seed germination in soil varied from 17,16 to 27,26 % in 2001 and according localities with range from 0 to 54,55 % in 2002. Height of one year old seedlings cultivated in open soil varied according genotypes from 3,5 cm to 43 cm. Average value of one year old seedling height was 17,19 cm.

Key words: repository, genetic resource, conservation, propagation

3. Riešiteľský kolektív

Ing. Štefan Hajdu KGŠR, FAPZ, Alexej Oravec KGŠR, FAPZ, Ing. Slavomír Bernát - KZ, FZKI, Ing. Peter Červeňanský - BZ, SPU, Marián Tkáč - BZ, SPU, Ing. Mikuláš Gargalík - ŠKM Sabinov, Miroslav Dujava, - ŠKM Sabinov.

4. Ciele vecnej etapy

- 4.1 dlhodobé uchovávanie genetických zdrojov (GZ) ovocných a menej známych druhov ovocných kultúr v špecializovaných účelových výsadbách (repozitóriách)
- 4.2 štúdium metód množenia genetických zdrojov hlavných a menej známych ovocných druhov pre ich dlhodobé uchovávanie v repozitóriách
- 4.3 produkcia druhovo špecifických výpestkov genetických zdrojov pre výsadby v jednotlivých repozitóriách v požadovanom množstve a kvalite

5. Dosiahnuté výsledky

5.1 Súčasný stav zaradených genetických zdrojov ovocných kultúr v repozitóriách.

Dlhodobé uchovávanie genotypov vegetatívne množení ovocných druhov v rámci Programu Záchrana a ochrana genofondu starých a krajových odrôd na Slovensku je od roku 1995 zabezpečované formou účelových výsadiel - repozitórií vo vybraných lokalitách Slovenska. Za doterajšie obdobie bolo zriadených 8 repozitórií o výmere 42,2 ha. V hodnotenom období roku 2002 bolo zabezpečované udržiavanie genetických zdrojov o celkovom počte 3367 genotypov (vyjadrené vrátane duplicit zahŕňujúcich všetky jestvujúce výsadby) a 10290 jedincov vo ôsmich špecializovaných repozitóriách stav k 1.1.2003 uvádza tabuľka 1.

5.2 Prehľad vývoja výsadiel genetických zdrojov ovocných druhov v repozitóriách za obdobie rokov 1998 - 2002

Bacúch

V repozitórii sú zaradené genetické zdroje jabloní (*Malus* ssp.) z oblasti Štiavnických vrchov, Krupinskej planiny, Bielych Karpát a Horehronia (okolie Bacúcha) na výmere 2 ha. Výsadba bola založená na jar v roku 1998 v počte 273 GZ o celkovom počte 525 kusov výpestkov. Na jeseň v roku 1999 bolo dosadených ďalších 55 GZ jabloní z toho 35 botanických druhov jablone a medzidruhových hybridov. Úplná kompletizácia výsadby bola ukončená v roku 2001 výsadbou 20 kusov GZ. Kompletná výsadba tak predstavuje kolekciu 334 genetických zdrojov o celkovom počte 667 jedincov k 1. 1. 2003. V roku 2002 bola zaznamenaná prvá úroda najmä na skorých genotypoch. V súčasnosti je výsadba vo veľmi dobrom kondičnom stave. V roku 2003 bude potrebné uskutočniť revíziu skutkového stavu výsadby (s využitím morfológických charakteristík plodov). Ošetrovanie výsadby v roku 2002 bolo na primeranej úrovni. Doposiaľ nie sú vysporiadané vlastnícke pomery dvoch tretín pozemkov na ktorých je repozitórium zriadené. Prevádzkovateľom repozitória je OU Bacúch.

Príbelce

Repozitórium gaššana jedlého (*Castanea* ssp.) na výmere cca 2,7 ha bolo založené výsadbou generatívnych – podpníkov v roku 1997, ktoré v rokoch 1999 až 2002 boli preočkované. Celkove bolo na lokalite vysadených 265 jedincov, čo predstavovalo 50 GZ. Na jar v roku 2000 boli v repozitórii vysadené GZ okrasných druhov a hybridov jabloní v celkovom počte 35 kusov výpestkov v mieste vstupnej časti do repozitória. Ujatosť tohoto materiálu bola pomerne nízka. V roku 2001 porast bol značne poškodený požerom lesnou zverinou a zároveň bola zaznamenaná prvá úroda očkovaných. Ošetrovanie v roku 2002 bolo na primeranej úrovni. Podrobnejšie informácie sú publikované v správe z vecnej etapy VE 03-04 Genofon gaššana jedlého. Prevádzkovateľom repozitória je PD Príbelce.

Sebechleby

Repozitórium čerešní, višní (*Cerasus* ssp.) a viniča (*Vitis* ssp.) bolo založené v roku 1997. Kolekcia čerešní na výmere 2 ha predstavovala 171 GZ v počte 342 kusov. Výsadba bola v roku 1998 výrazne poškodená požermi lesnou zverinou a dobytkom. V súčasnosti predstavuje kolekciu 56 GZ o počte 180 jedincov. Kolekcia čerešní v najbližšom období vyžaduje úplnú rekonštrukciu. Genetické zdroje viniča sú vo veľmi dobrom stave. K inventarizačnému obdobiu 1. 1. 2002 kolekcia pozostávala z 320 GZ o počte 2520 jedincov. V roku 2002 bola kolekcia doplnená o genetické zdroje hrušiek v celkovom počte 36 GZ a 90 jedincov. Pristúpilo sa ku rekonštrukcii výsadby kolekcie čerešní a višní, kde v prvej fáze boli doplnené poškodené jedince podpníkmi čerešne vtáčnice a v letnom období tieto boli preočkované (obnovené na 3 kusy z každého zachráneného genotypu). V jesennom období boli urobené prípravné práce pre založenie trvalého trávniku v medziradi. Ošetrovanie výsadiel genetických zdrojov bolo po období stagnácie na dobrej úrovni. Pre doplnenie výsadby genetických zdrojov viniča bolo na jeseň roku 2002 dodaných 968 štepov z 30 – tich genetických zdrojov. V súčasnosti oficiálnym prevádzkovateľom repozitória je PD Sebechleby. Praktickú starostlivosť o výsadby zabezpečuje skupina dobrovoľných pracovníkov pod vedením pána Michala Husáka

Ladzany

Repozitórium založené ako prvé v rámci programu Záchrana a ochrana starých a krajových odrôd na Slovensku v roku 1995. Predstavuje výsadbu 425 GZ jabloní (*Malus* ssp.) (z toho 25 GZ botanických druhov a ich hybridov) v počte 1250 výpestkov, 120 GZ hrušiek (*Pyrus* ssp.) v celkovom počte 320 jedincov. V roku 2000 bolo premnožených a vysadených 50 GZ hrušiek, 70 sliviek (*Prunus* ssp.), 68 čerešní (*Cerasus* ssp.) a 370 GZ drieňa (*Cornus mas* L.). Vysadený porast je v dobrom kondičnom stave. V roku 2002 bolo vysadených 20 genotypov jabloní o celkovom počte 50 kusov a podsadených 50 podpníkov jablone, ktoré boli následne preštiepené. Rozšírená bola aj kolekcia sliviek o 15 genotypov v počte 45 kusov. Ošetrovanie v priebehu roka vo výsadbe bolo na podpriemernej úrovni. Nedostatočne

zabezpečované ošetrovanie v letnom období zapríčinilo pomerne vysoký úhyn genetických zdrojov čerešní.

Moravské Lieskové

Výsadba predstavuje 130 GZ jabloní (*Malus* ssp.) získaných prevážne zo zberov v oblasti Bielych Karpát. Výsadba bola započatá na jar v roku 1999 v celkovom počte 45 GZ (130 kusov výpestkov) a doplnená ďalšími 50-timi GZ v počte 150 jedincov na jeseň v roku 1999, ktoré PD a. s. Javorinka vysadila na jar v roku 2000. Celový počet GZ k 1.1.2002 predstavoval kolekciu jabloní o celkovom počte 130 genetických zdrojov v počte 360 jedincov. Výsadba jabloní bola realizovaná na náhradných plochách, v areáli hospodárskeho dvora PD, čo vyhovuje z hľadiska pôdno-klimatických podmienok, ale aj po stránke chránenia porastu, pretože tento sa nachádza na uzavretom oplotenom pozemku. V roku 2002 nebola výsadbám GZ jabloní v jarnom období venovaná náležitá pozornosť. Jablone boli silno napadnuté voškami. Výsadba v minulom roku bola takmer bez úrody, čo bolo zapríčinené aj silným mrazom v jarnom období. V roku 2001 bola kolekcia doplnená o 30 GZ marhúľ v počte 67 jedincov. V roku 2002 bola rozšírená kolekcia genetických zdrojov marhúľ o 7 GZ v celkovom počte 21 výpestkov. Genetické zdroje marhúľ sú vysadené na voľnej ploche medzi hospodárskou budovou PD a hospodárskym dvorom. K 1.1.2003 nebolo realizované oplotenie výsadby marhúľ. Prevádzkovateľom repozitória je PD Javorinka so sídlom v Moravskom Lieskovom.

Zemianske Podhradie

Výsadba predstavuje 129 GZ modrých kôstkovín (*Prunus* ssp.) vysadených v rokoch 1998 - 2000 v počte fyzicky existujúcich 310 jedincov. V roku 2002 bolo dodaných 25 výpestkov na dokončenie výsadby. Repozitóriam aj naďalej nie je chránené oplotením pred možným poškodením a ani nie sú vysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom. V roku 2002 bolo ošetrovanie výsadby zabezpečované na požadovanej úrovni. Prevádzkovateľom repozitória je OU v Zemianskom Podhradí. Fyzicky sa ošetrovaniu výsadby venujú páni Rýdži a Ing. Dolník z obce Nová Bošáca.

Sabinov

Výsadba repozitória na Školskom majetku Sabinov začala na jar v roku 2000, výsadbou genetických zdrojov celého druhového sortimentu ovocia vrátane viniča (*Vitis* ssp.) (stolové odrody v obmedzenom rozsahu). V súčasnosti je skutkový stav vysadených genetických zdrojov k 1.1.2003 nasledovný: *Malus* ssp. 419/1257, *Prunus* ssp. 115/345, *Pyrus* ssp. 207/627, *Armeniaca* ssp. 145/435, *Persica* ssp. 56/168, *Vitis* ssp. 12/300, *Cerasus* ssp. 53/159, *Sorbus domestica* L. 41/41. V roku 2002 bol založený trvalý trávnik na celkovej výmere cca 9 ha. V roku 2003 je treba ukončiť výsadbu genetických zdrojov vrátane drobného ovocia a pokračovať v zakladaní trvalého zatrávnenia výsadby. Ošetrovanie v priebehu vegetácie bolo na vysokej úrovni. Prevádzkovateľom repozitória je ŠkM Sabinov.

Malá Třňa

V roku 2001 bol pripravený projekt pre výsadbu repozitória na výmere 6 ha a pre túto lokalitu bolo pripravených 225 GZ/ 550 výpestkov GZ jablone, ktoré boli umiestnené v dočasnej výsadbe v Košických Olšanoch. Pre rok 2003 sú pripravené genetické zdroje marhúľ a hrušiek. Prevádzkovateľom repozitória je Galafruit Malá Třňa.

Tabuľka 1: Prehľad vývoja výsadiieb genetických zdrojov ovocných druhov v repozitóriách za obdobie rokov 1998 - 2002

Repozitórium	Výmera v ha	Uchovávané GZ	Rok založenia	Prírastky za jednotlivé hodnotené roky					
				1998	1999	2000	2001	2002	spolu
Bacúch	2	M,	1998	M - 273/525	M - 56/145	–	M - 13/20	–	M - 334/667
Príbelce	3,5	Ca	1997	–	–	–	–	–	Ca - 50/265
Sebechleby	2	C, V, P,	1997	V - 150/1190	C - 56/103	V – 170/1330	–	P - 36/90	C - 56/180, V - 320/2520 P - 36/90
Ladzany	11	M, P, Pr, C, Co	1995	–	M - 85/255	P – 50/150 Pr - 35/70 C – 32/68 Co - 370/370	C - 96/288 Pr - 27/54	M - 20/50 Pr - 15/45	M - 425/1250 P - 120/320 Pr - 77/144 C - 68/210 Co - 370/370
Moravské Lieskové	3	M, A	1999	–	M - 45/130	M - 50/150	M - 35/80 A - 30/67	–	M - 130/360 A - 35/65
Zemianské Podhradie	2,7	Pr	1998	Pr - 68/155	Pr - 16/1118	Pr - 15/37	–	Pr - 12/24	Pr - 129/334
Sabinov	12	M, P, Pr, C, A, Pe, V, S,	2000	–	–	M - 146/438 P – 43/129 Pr - 190/570 A – 145/435 Pe - 30/90 C – 19/57 S – 20/20	M - 193/579 V - 12/300 Pr - 19/57 P - 72/216 Pe - 4/12 C - 22/66 S - 21/21	M - 80/240 Pe - 22/66 C - 12/36	M - 419/1257 P - 115/345 Pr - 207/627 A - 145/435 Pe - 56/168 V - 12/300 C - 53/159 S - 41/41
Malá Trňa	6	M,	2000	–	–	–	M - 225/550	–	M - 225/550

Legenda: M - *Malus* ssp., P - *Pyrus* ssp., C - *Ceresus* ssp., Pr - *Prunus* ssp., A - *Armeniaca* ssp., V - *Vitis* ssp., Ca - *Castanea* ssp.,

J - *Juglans* ssp., Pe - *Persica* ssp., S - *Sorbus domestica* L., Co - *Cornus mas*

Množenie genetických zdrojov ovocných kultúr pre doplnenie výsadiieb bolo aj v roku 2002 realizované v škôlkach Botanickej záhrady SPU v Nitre a na Školskom majetku pri SPTS v Sabinove. Druhovú štruktúru množení genetických zdrojov v priebehu rokov 1998 až 2002 je uvedená v tabuľke 2:

Tabuľka 2: Namnožené genetické zdroje vybraných ovocných druhov v rokoch 1998 - 2002

Genetický zdroj Ovocný druh	Počet genetických zdrojov/ počet výpestkov					
	1998	1999	2000	2001	2002	Spolu
Jabloň (<i>Malus</i> ssp.)	305/915	423/1270	310/1020	120/413	65/259	856/3618
Hruška (<i>Pyrus</i> ssp.)	85/245	85/228	150/506	0	0	320/979
Marhuľa (<i>Armeniaca</i> ssp.)	228/684	315/945	213/460	50/141	0	806/2230
Čerešňa, Višňa (<i>Cerasus</i> ssp.)	172/640	70/210	74/322	85/280	15/50	401/1452
Broskyňa (<i>Persica</i> ssp.)	55/160	50/150	0	0	0	105/310
Slivka (<i>Prunus</i> ssp.)	244/728	185/535	215/820	32/114	35/122	676/2197
Orech (<i>Juglans</i> ssp.)	0	0	163/163	0	0	163/163
Vinič (<i>Vitis</i> ssp.)	150/1190	0	177/1330	0	30/968	320/2520
Dula podlhovastá (<i>Cydonia oblonga</i> var. <i>Oblonga</i> Mill.)	0	0	0	4/20	0	4/20
Oskoruša domáca (<i>Sorbus domestica</i> L.)	0	0	40/40	30/50	50/50	70/90
Mišpuľa obyčajná (<i>Mespilus germanica</i> L.)	0	0	9/30	5/30	8/40	12/60
Gaštan jedlý (<i>Castanea sativa</i>)		20/515	0	0	0	20/515

V Botanickej záhrade SPU v Nitre bolo zabezpečované množenie menej známych ovocných druhov mišpule a podpníkového materiálu pre oskorušu.

5.3 Štúdium metód množenia genetických zdrojov hlavných a menej známych ovocných druhov pre ich dlhodobé uchovávanie v repozitóriách

Rok 2002 bol zameraný na štúdium variability a biologických vlastností semien oskoruše domácej, ako predpokladu pre zvládnutie metód množenia genetických zdrojov tohoto druhu.

5.3.1 Materiál a metódy

Biologický materiál pochádzal z vybraných oblastí Slovenska (Modra, Moravské Lieskové, Jabloňovce, Brhlovice, Pukanec, Host'ová, Hrnčiarovce, Príbelce). Sledované jedince sa nachádzali v nelesných spoločenstvách a boli hodnotené v rôznych počtoch od jednotlivých izolovaných stromov s rozdielnou vzájomnou priestorovou izolačnou vzdialenosťou, až po 18 vyskytujúcich sa hromadne na ploche cca 80 až 100 ha. Plody boli odoberané v prvej polovici septembra a po uhníčení boli analyzované na vybrané znaky na úrovni semien (počet semien v malvičke, hmotnosť tisíc semien – HTS, tvar a farba semien). Normálne vyvinuté (hnede sfarbené) semená boli omyté vodou, osušené, a následne uložené v chladnom parenisku k stratifikácii. Stratifikácia bola robená vo vlhkom piesku. Po 14 týždňovej stratifikácii bola hodnotená pôdna vzchádzavosť a intenzita rastu jednoročných klíčencov v pôdnych podmienkach vysadením do voľnej pôdy vo vegetačnej kletke (Katedra genetiky a šľachtenia rastlín FAPZ SPU v Nitre) na vzdialenosť 10 cm v riadku. Ošetrovanie rastlín počas vegetácie bolo zamerané na kyprenie pôdy a závlahu podľa potreby.

5.3.2 Výsledky

Znaky a vlastnosti semien

V malvičkách sme nachádzali semená vyvinuté, ale aj nevyvinuté v počte od 1 až do 5 semien ojedinele aj viac. Najčastejšie po 2 až 3 kusy. Semená boli prevažne široko vajcovitého tvaru na báze zahrotené,

zo strán sploštené, svetlohnedé, škoricovohnedé, hnedé až tmavohnedé. Priemerná hmotnosť tisíc semien v roku 2001 sa pohybovala od 23,41 g do 29,03 (tabuľka 1). V roku 2002 od 23,34 g do 32,71 g (tabuľka 2). Hmotnosť tisíc semien v dvoch sledovaných rokoch dosahovala hodnoty od 12,5 g do 34,91 g. Variabilita nameraných hodnôt v sledovaných rokoch je uvedená v tabuľkách 3 a 4.

Tabuľka 3: Hmotnosť tisíc semien druhu *Sorbus domestica* L. v sledovaných lokalitách v roku 2001

Lokalita	Počet jedincov	HTS (g)	Rozpätie hodnôt
Modrá	3	27,30	20,00 – 33,33
Moravské Lieskové	8	23,79	19,05 – 27,78
Jabložovce	18	23,41	12,5 – 31,25
Brhlavce	2	28,43	23,53 – 33,33
Pukanec	2	25,04	24,00 – 26,09
Host'ová	1	23,81	-
Devičany	1	28,57	-
Hrnčiarovce	1	29,03	-

Tabuľka 4: Hmotnosť tisíc semien druhu *Sorbus domestica* L. v sledovaných lokalitách v roku 2002

Lokalita	Počet jedincov	HTS (g)	Rozpätie hodnôt
Modrá	2	32,71	26,62 – 33,68
Zemplín	5	31,20	29,03 - 34,30
Jabložovce	6	23,34	20,80 - 28,30
Moravské Lieskové	6	27,86	25,87 - 31,00
Jelenec	7	26,34	22,66 - 34,91
Príbelce	3	27,13	21,89 - 33,21

Semená boli vysiate oddelene podľa pôvodu do vlhkého piesku a stratifikované v prírodných podmienkach 14 týždňov. Priemerná pôdna vzhádzavosť sa po takomto ošetrení pohybovala od 17,16 do 27,26 % podľa lokalít s variačným rozpätím pri sledovaných jedincoch 0 až 54,55 % uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 5: Pôdna vzhádzavosť semien *Sorbus domestica* L. po stratifikácii z úrody v roku 2001

Lokalita	Celkový počet semien v pokuse (ks)	Rozpätie počtu vzídených semien	Pôdna vzhádzavosť (%)	Rozpätie pôdnej vzhádzavosti (%)
Modrá	125	20 - 63	19,05	0 – 19,05
Moravské Lieskové	225	15 - 41	23,51	6,67 – 43,90
Jabložovce	504	14 - 40	27,26	0 – 54,55
Brhlavce	46	12 - 34	17,16	16,67 – 17,65
Pukanec	48	23 - 25	18,70	17,39 – 20,00
Host'ová	42	-	7,14	-
Devičany	21	-	19,05	-
Hrnčiarovce	31	-	25,81	-

Na jeseň bola zistená priemerná výška semenáčikov podľa genotypov. Variabilita semenáčikov sa pohybovala od 3,5 cm do 43,0 cm. Priemerná hodnota výšky jednoročného semenáča bola 17,19 cm.

Tabuľka 6: Intenzita rastu semenáčikov druhu *Sorbus domestica* L. v prvom roku v poľných podmienkach hodnotených v roku 2002 na lokalite Nitra

Lokalita	Počet semenáčikov	Priemerná výška (cm)	Rozpätie výšky (cm)
Modrá	20	17,31	8,0 - 33,5
Moravské Lieskové	58	20,60	6,0 - 42,0
Jabloňovce	111	17,47	3,5 - 43,0
Brhlovce	8	20,14	6,5 - 35,0
Pukanec	9	12,8	7,5 - 15,5
Host'ová	3	21,0	10,5 - 32,5
Devičany	4	0	0
Hrnčiarovce	8	14,0	8,5 - 25,0

Problematikou rozmnožovania oskoruše sme sa zaoberali v rámci programu Záchrana a ochrana genofondu starých a krajových odrôd na Slovensku v rokoch 1997 až 2000. Naše poznatky po overení nepriameho vegetatívneho rozmnožovania vrúbľovaním a očkovaním na rôzne druhy podpníkov (*Sorbus aucuparia* L., *Sorbus domestica* L., *Mespilus germanica* L., *Cydonia oblonga* var. *oblonga* Mill. a *Crataegus* sp.) potvrdili, že najvhodnejším podpníkom pre oskorušu sa javí vlastný semenáč. Efektívnosť generatívneho množenia je ovplyvnená pomerne nízkou vzhádzavosťou semien a pomerne vysokým podielom neujatých stromčekov po výsadbe. Praktickí množitelia zvyšujú efektívnosť vegetatívneho množenia jeho realizáciou v skleníkových podmienkach (nevykurované skleníky), to vedie k zintenzívneniu rastu semenáčov, ale vytvára aj optimálny stav napučania podpníka pri vrúbľovaní v jarnom období.

Výsledky pôdnej vzhádzavosti semien dosahovali hodnôt v rozmedzí od 17,16 do 27,26 % podľa lokalít s variačným rozpätím 0 až 54,55 % medzi jednotlivými hodnotenými jedincami. Rozdiely vo vzhádzavosti semien podmienené priestorovou izoláciou stromov sme nepotvrdili, nakoľko semená získané z jedincov - solitérov v Hrnčiarovciach a Host'ovej dosahovali porovnateľné hodnoty vzhádzavosti s jedincami nachádzajúcimi sa v spoločenstve (Jabloňovce od 6,67 do 43,90 %) tabuľka 5.

V klimatických podmienkach Nitry bola nami dosiahnutá priemerná výška semenáčov podľa proveniencie od 12,8 do 20,6 cm s priemerom 17,19. Výška semenáčikov bola veľmi variabilná a dosahovala hodnôt od 3,5 do 43,0 cm. Výsledky potvrdzujú požiadavky druhu na optimálne teplotné a svetelné podmienky vo fáze juvenilného rastu.

6. Realizačné výstupy

- 6.1 premnožené a vysadené genetické zdroje ovocných druhov v špecializovaných výsadbách
- 6.2 informácie o morfológických a biologických vlastnostiach semien druhu *Sorbus domestica* L.
- 6.3 zborníky z konferencií

7. Prezentácia výsledkov na vedeckých podujatiach a vo vedeckej a odbornej tlači

BED

7.1 Miko, M. a kol.: Genofond ovocných a okrajových druhov. In: Brindza J. (ed.), Záchrana ohrozeného genofondu starých a krajových odrôd z rastlinných druhov na Slovensku, Slovenska Poľnohospodárska Univerzita v Nitre, Nitra, 2002, s. 54-60.

7.2 Miko, M. a kol.: Rozmnožovanie genetických zdrojov ovocných kultúr. In: Brindza J. (ed.), Záchrana ohrozeného genofondu starých a krajových odrôd z rastlinných druhov na Slovensku, Slovenska Poľnohospodárska Univerzita v Nitre, Nitra, 2002, s. 91-96.

BEE

7.3 Gažo, J. – Miko, M. – Hajdu, Š.: Description of the past and current situation of Land Races and obsolete Fruit Species in the Carpathian mountains of Slovakia. In: Rare breeds and Plant varieties in

the Carpathian Mountains - Monitoring and conservation strategies, Suceava, Romania, May 26 - 28, 1999. SAVE / Monitoring institut, CH - St. Gallen, 2002, s. 98 - 100.

10. Zahraničná a domáca spolupráca

10.1 spolupracujúce inštitúcie /zameranie spolupráce

10.1.1 Školský Majetok Sabinov pri SPTŠ v Sabinove (výskum a množenie genetických zdrojov)

10.1.2 Inštitút sadovníctva Skierniewice (ISK) - Poľsko (výmena biologického materiálu)

10.1.3 Sadowniczy zaklad doswiadczalny institutu sadownictwa i kwiaciarstwa Brzezna Sp. Z o.o. (výmena biologického materiálu - drobné ovocie, príprava spoločných projektov)

10.1.4 Gyümölcs és Dísznövénykutató Intézet Érd - Maďarsko (výmena biologického materiálu menej známych ovocných druhov, príprava spoločných projektov)

10.1.5 Botanikai és ökológiai kutató intézet MTA Vácrátót – Maďarsko (výmena biologického materiálu menej známych ovocných druhov, príprava spoločných projektov)

10.1.6 Arborétum Tiszakürt – Maďarsko (výmena biologického materiálu menej známych ovocných druhov, príprava spoločných projektov)

10.1.7 Alsótekeresi faiskola Kft. Balatonvilágos (riešenie otázok vegetatívneho množenia oskoruše)

10.2 absolvované zahraničné pobyty /účel a prínos

10.2.1 Maďarsko, 23. - 25. 10. 2002 (3 dni), Prijímajúce pracoviská: Alsótekeresi faiskola Kft. Balatonvilágos, Arborétum Tiszakürt, Gyümölcs és Dísznövénykutató Intézet Érd,

Účel cesty

1. Okrasné škôlky v Balatonvilágos. Stretnutie s Dr. Elemérom Barabits, špecialistom pre rod *Sorbus* (konzultácie o spôsobe množenia menej známych druhov *Sorbus domestica*, *Mespilus germanica* a *Cydonia oblonga* vo fóliových rukávoch).
2. Oboznámiť sa so systémom využívania (pestovania a spracovania úrody) starých a krajových odrôd vrátane menej známych druhov.
3. Navštíviť šľachtiteľské pracovisko uchovávajúce genofond mišpule a dúl. Oboznámiť sa s činnosťou a technickým vybavením navštíveného pracoviska (týkajúcich sa problematiky uchovávania GZ a dohodnúť možnosti ďalšej spolupráce pri výmene a sústreďovaní GZ menej známych ovocných a úžitkových druhov).

10.2.2 Poľsko, 9. - 11. 9. 2002 (3 dni), Prijímajúce pracoviská: Sadowniczy zaklad doswiadczalny institutu sadownictwa i kwiaciarstwa Brzezna Sp. Z o.o., Skolka krzewów ozdobnych Pisarzowice, Fy Tadeusz Kusibab Gospodarstwo ogrodnicze Krakow.

Účel cesty:

1. Dohodnúť možnosti poskytnutia biologického materiálu drobnoplodého a menej známeho ovocia z pracoviska Sadowniczy zaklad doswiadczalny institutu sadownictwa i kwiaciarstwa Brzezna Sp. Z o.o. v skupine druhov drobného ovocia a na pracovisku Gospodarstwo ogrodnicze Krakow In vitro množenie výpestky rastlín z čeľade *Vacciniaceae*.

2. Konzultácia s Dr. Danekom riaditeľom SZD ISK v Brzeznej k metodickým postupom udržiavania genetických zdrojov.

3. Oboznámiť sa s činnosťou a technickým vybavením navštívených pracovísk (tykajúcich sa problematiky uchovávaní GZ a dohodnúť možnosti ďalšej spolupráce pri výmene a sústreďovaní GZ ovocných a úžitkových druhov).

11. Návrh na využitie dosiahnutých výsledkov a realizačných výstupov

11.1 realizačné výstupy – kolekcie genetických zdrojov rastlín ovocných a okrajových druhov (vyžitie pre poznávacie, kultúrno-spoločenské a výchovné účely)

11.2 vhodný genofond využiť v šľachtení, pri krajinotvorbe a pre rozvoj vidieka

12. Súhrn

V roku 2001 a 2002 bola sledovaná variabilita vybraných znakov na úrovni semien druhu *Sorbus domestica* L. Hodnotení jedinci pochádzali zo siedmich lokalít Slovenska. Na lokalitách bolo hodnotených od 1 až po 18 jedincov. Jednotlivé individuálne stromy sa vyznačovali rozdielnou vzájomnou priestorovou vzdialenosťou. Pri hodnotení hmotnostných parametrov semien sme stanovili priemernú hmotnosť tisíc semien od 23,41 g do 29,03 v roku 2001. V roku 2002 od 23,34 g do 32,71 g. Priemerná pôdna vzhádzavosť semien v roku 2002 sa pohybovala od 17,16 do 27,26 % podľa lokalít s variačným rozpätím 0 až 54,55 %. Výška jednoročných semenáčikov dopestovaných vo voľnej pôde podľa genotypov sa pohybovala od 3,5 cm do 43,0 cm. Priemerná hodnota výšky jednoročného semenáčika bola 17,19 cm.

13. Kľúčové slová: repositórium, genetický zdroj, uchovávanie, množenie